Perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa hallituksen esityksestä rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (rajalain) muuttamisesta (HE 138/2022 vp).

Hallituksen esityksen säätämisjärjestysperustelujen mukaan ”hallitus … pitää suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto, koska esityksessä ehdotettuun hoitokustannusten korvausmalliin liittyy kysymys rajat yli liikkuvia henkilöitä koskevan sääntelyn suhteesta sellaisten henkilöiden oikeuksiin, jotka eivät hae palveluita ulkomailta”.

Hallitus ehdottaa muutettaviksi muun muassa säännöksiä korvauksista, joita maksetaan henkilöille, jotka käyttävät EU:n potilasdirektiivissä tarkoitettua oikeutta hakeutua terveydenhoitoon toiseen EU-valtioon (tai ETA-valtioon, Sveitsiin taikka Yhdistyneisiin kuningaskuntiin. Hallituksen ehdottaman rajalain 5 §:n mukaan hoidosta aiheutuneet kustannukset korvattaisiin siihen määrään saakka, joka vastaisi henkilön hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin tai HUS-yhtymän vastaavan hoidon kustannuksia. Korvauksen ylärajana olisi kuitenkin henkilön ulkomailla saadusta hoidosta maksama korvaus. Henkilön maksettavaksi jäisi aina Suomessa hoidosta perittävä asiakasmaksu.

Nykyisen sääntelyn mukaan ulkomailla saadusta hoidosta maksetaan vain sairausvakuutuslain mukainen korvaus. Perustuslakivaliokunnan rajalaista antamassa lausunnossa 30/2013 vp todettiin, että ”tämä merkitsee sitä, että hoitoon hakeutumisen kustannukset korvataan pääosin samalla tavoin kuin ne korvataan kotimaassa”. Valiokunta kiinnitti huomiota myös siihen, että ”korvauksia haetaan jälkikäteen samaan

tapaan kuin vastaavien kotimaisten hoitojen korvauksia”. Valiokunnan rinnastuksessa oli kyse nimenomaan yksityisistä terveydenhoitopalveluista. Oletettavaa on, että potilasdirektiivin mukaisen oikeuden nojalla hakeudutaankin ennen kaikkea yksityiseen terveydenhuoltoon, josta suoritettavat korvaukset nousisivat hallituksen ehdottamassa mallissa merkittävästi. Hallituksen ehdotuksesta myös seuraisi, että korvaukset ulkomailla saadusta hoidosta olisivat merkittävästi korkeammat kuin sairausvakuutuslakiin perustuvat korvaukset yksityisistä terveydenhoitopalveluista Suomessa.

En pidä tällaista eriytymistä kuitenkaan perustuslain 5 §:n mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta ongelmana. Kaikilla Suomen kustannusvastuulla olevilla henkilöillä olisi sama potilasdirektiivin mukainen oikeus hakeutua hoitoon ulkomaille. Korvausten maksaminen vasta jälkikäteen saattaa olla esteenä vähävaraisten henkilöiden hoitoon hakeutumiselle, ja näiltä osin voidaan puhua tosiasiallisesta epäyhdenvertaisuudesta. Varallisuusasema vaikuttaa kuitenkin myös yksityisten terveydenhoitopalveluiden käyttämiseen Suomessa. Lisäksi korvaustason nostaminen parantaa vähävaraisten mahdollisuuksia hakeutua hoitoon ulkomailla, vaikka otettaisiinkin huomioon korvausten maksaminen vasta jälkikäteen. Voidaan niin ikään todeta, että perustuslakivaliokunta ei lausunnossaan 30/2013 pitänyt korvausten jälkikäteisestä maksamisesta aiheutuvaa tosiasiallista epäyhdenvertaisuutta säätämisjärjestykseen vaikuttavana ongelmana.

Sysmässä 26.10.2022

Kaarlo Tuori

Kustannusten korvaaminen ulkomaille terveydenhuollon palveluihin hakeuduttaessa

Henkilöllä on 1. lakiehdotuksen 5 §:n mukaan oikeus hakeutua ulkomaille terveydenhuollon palveluihin. Palveluista aiheutuvien kustannusten korvaamisen perusteista säädetään lakiehdotuksen 3 luvussa. Kustannukset korvataan siten kuin sairausvakuutuslain 2—5 luvussa säädetään. Tämä merkitsee sitä, että hoitoon hakeutumisen kustannukset korvataan pääosin samalla tavoin kuin ne korvataan kotimaassa. Korvauksia haetaan jälkikäteen samaan tapaan kuin vastaavien kotimaisten hoitojen korvauksia.

Ehdotetut säännökset ovat neutraaleja siinä mielessä, että hoidon ja matkakustannusten korvaukset korvataan kaikille hoidon saamisen edellytykset täyttäville samojen perusteiden mukaisesti ja korvausjärjestelmä on sama kuin kotimaisten kustannusten osalta. Käytännössä korvausten maksaminen jälkikäteisesti voi kuitenkin vaikuttaa henkilöiden edellytyksiin hyödyntää lain tarkoittamia ulkomaisia terveyspalveluja. Erityisesti vähävaraisten ihmisten kohdalla ulkomaille hoitoon hakeutumisen kynnys voi tämän vuoksi nousta korkealle. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden paremmaksi toteutumiseksi olisi perustuslakivaliokunnan mielestä syytä harkita, voitaisiinko korvausmallia täydentää esimerkiksi siten, että kustannuksia voitaisiin korvata tai maksusitoumus saada tietyin edellytyksin jo etukäteen. Direktiivin mahdollistaman ennakkoilmoitusmenettelyn käyttöönottoa on myös syytä harkita.

PeVL 30/2013